

Марина ВЛАСОВА, консультант із питань бухгалтерського обліку та оподаткування

ПІДПРИЄМЕЦЬ І ПЛАТІЖНИЙ ТЕРМІНАЛ

Застосування підприємцем у своїй діяльності платіжних терміналів (далі – ПТ) має свої особливості. Із цієї статті ви дізнаєтеся, чи треба підприємцеві встановлювати ПТ у випадку застосування нефіскального РРО, як визначити оподатковуваний дохід під час проведення розрахунків через ПТ, протягом якого часу банк повинен зарахувати на поточний рахунок підприємця виручку від продажу.

Коли підприємець повинен встановлювати ПТ

Вимогу до продавця про надання можливості покупцеві розрахуватися за допомогою електронного платіжного засобу (далі – ЕПЗ) встановлено Законами № 1023 і № 2346.

? У чому суть цієї вимоги?

По-перше, споживач має право на вільний вибір товарів і послуг у зручний для нього час і на вільне використання платіжних карток з урахуванням режиму роботи та обов'язкових для продавця (виконавця) форм (видів) розрахунків, установлених законодавством України (ч. 2 ст. 17 Закону № 1023). При цьому продавцеві прямо заборонено будь-яким способом обмежувати право покупця використовувати ЕПЗ під час розрахунків, якщо він зобов'язаний згідно із законодавством приймати їх до оплати.

По-друге, суб'єкти господарювання (далі – СГ) зобов'язані забезпечувати можливість здійснення держателями ЕПЗ розрахунків за продані товари (надані послуги) з використанням ЕПЗ не менше трьох платіжних систем, однією з яких є багатомітентна платіжна система, платіжною організацією якої є резидент України. Вимоги до СГ щодо приймання для розрахунків ЕПЗ, до яких відносяться й платіжні картки, під час продажу товарів (послуг) визначає Кабмін (п. 14.19 Закону № 2346).

ПТ зобов'язаний встановлювати СГ (у т. ч. суб'єкти малого підприємництва), які провадять ді-

яльність у сфері продажу товарів, громадського харчування та послуг і відповідно до закону використовують РРО (п. 1 Постанови № 878).

Винятків для підприємців, у тому числі й для єдиників, немає. Водночас підприємець, який здійснює розрахунки через РРО, може скористатися загальною пільгою, передбаченою п. 2 Постанови № 878. А саме: СГ, які провадять господарську діяльність у населених пунктах із чисельністю населення менше 25 тис. чоловік, звільнені від встановлення ПТ.

? Підприємець під час проведення розрахунків застосовує програмний РРО (далі – ПРРО). Чи зобов'язаний він мати ПТ?

Уважаємо, що в цьому випадку повинні працювати ті самі правила, які передбачені для РРО. Адже в РРО та ПРРО однакова функція – реєстрація розрахункових операцій. А отже, під час використання ПРРО повинен бути й ПТ.

Хоча, якщо підійти до питання формально, у Постанові № 878 сказано про застосування терміналу разом із РРО, а не з ПРРО. Але, ураховуючи суму штрафів (див. далі), **рекомендуємо** встановлювати термінал і для проведення розрахунків через ПРРО.

? Хто з підприємців, які працюють у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, зобов'язаний застосовувати РРО або ПРРО?

Застосовувати РРО або ПРРО зобов'язані підприємці на **загальній системі оподаткування**, які здійснюють розрахункові операції (ст. 3 Закону № 265). Винятки становлять випадки, визначені в ст. 9 і 10 Закону № 265.

Що стосується підприємців-єдиників, то:

1) єдинники першої групи звільнені від застосування РРО/ПРРО;

2) єдинники другої – четвертої груп, які здійснюють розрахункові операції, повинні застосовувати РРО в 2021 році у випадках, уста-

новлених п. 61 підрозд. 10 розд. XX ПК, тобто коли вони:

- перевищили пільгову межу доходу (1 320 000 грн) за цей календарний рік;
- торгують технічно складними побутовими товарами, ліками, виробами медпризначення, надають платні медичні послуги;
- реалізують ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння.

Зверніть увагу! З 1 січня 2022 року всі єдиники другої – четвертої груп зобов'язані застосовувати РРО/ПРРО на загальних підставах. І ті з них, кому доведеться застосовувати РРО/ПРРО, повинні будуть установити ПТ для роботи в населених пунктах із чисельністю населення понад 25 тис. чоловік.

До відома: підприємець, звільнений від обов'язку встановлювати ПТ, може зробити це самостійно для зручності розрахунків із клієнтами.

Чи обов'язково встановлювати термінал, якщо підприємець здійснює розрахунки через розрахункові книжки та КОРО?

Ні, не обов'язково. Підприємець у такому випадку може обійтися без ПТ. Адже згідно з п. 1 Постанови № 878 термінал установлюють СГ, які використовують під час проведення розрахунків саме РРО. А розрахункові книжки та КОРО в цьому пункті не згадуються.

Єдинник під час розрахунків із покупцями застосовує нефіскальний РРО. Чи повинен він установлювати ПТ?

Повторимо: мати ПТ повинні ті СГ, які згідно із Законом № 265 використовують РРО. Податківці вважають, що ПТ треба встановлювати навіть із нефіскальним РРО (Лист № 3737). З таким підходом важко спорити. Дійсно, при буквальному прочитанні норми п. 1 Постанови № 878 доводиться визнати, що обов'язок установити термінал не залежить від того, у якому режимі використовується РРО – фіскальному чи нефіскальному. Щоб вас не оштрафували за відсутність ПТ (див. нижче), **рекомендуємо** його встановити.

Як визначити необхідна кількість ПТ?

Згідно з п. 1 Постанови № 878 кількість ПТ повинна становити **не менше 50 %** кількості РРО.

Отже, у разі використання одного або двох РРО/ПРРО треба встановити один термінал, на три РРО/ПРРО припадає два термінали і т. д.

В одному магазині торгують два підприємці. Чи можуть вони встановити один ПТ на двох?

Уважаємо, що можуть. Однак умова про спільне користування має бути закріплена в договорі з банком-еквайром. У такому випадку буде вважатися, що кожний підприємець установив ПТ. Але кожний із них повинен отримувати гроші від покупців на свій поточний рахунок. Зазначимо, що податківці в ІПК № 1698 рекомендували підприємцеві звернутися за роз'ясненням із даного питання до НБУ.

Як установити ПТ

Щоб підприємець зміг працювати через ПТ, він повинен укласти договір із банком, який буде обслуговувати такі платежі, та зараховувати гроші на його поточний рахунок. У цьому випадку підприємець виступає в ролі торговця, а банк є еквайром.

Торговець – це суб'єкт підприємницької діяльності, який згідно з договором з еквайром або платіжною організацією, приймає до обслуговування платіжні інструменти з метою оплати товарів або послуг, включаючи послуги з видачі готівкових коштів (п. 1.42 Закону № 2346).

Еквайром називається юрособа, яка здійснює операції еквайрингу (п. 1.8 Закону № 2346). Еквайринг – це послуга технологічного, інформаційного обслуговування розрахунків за операціями, які здійснюються з використанням ЕПЗ (п. 1.9 Закону № 2346).

Договір еквайрингу, який укладається між банком-еквайром і торговцем, повинен містити (п. 4 розд. V Положення № 705):

- найменування платіжних систем, ЕПЗ яких приймаються торговцем до оплати, і типи ЕПЗ із визначенням ознак їх платіжності;
- порядок оформлення документів за операціями з використанням ЕПЗ;
- порядок і строки розрахунків еквайра з торговцем;
- розмір комісійної винагороди, яку торговець платить еквайру за розрахункове обслуговування;
- процедури безпеки, яких повинен дотримуватися торговець під час приймання платежів із використанням ЕПЗ і передання даних еквайра про проведені операції;

- інші умови відповідно до законодавства України або на розсуд еквайра й торговця.

Робота із ПТ

Якщо покупець хоче розрахуватися за допомогою ЕПЗ, необхідно ініціювати платіж. ПТ зчитує інформацію, яка ідентифікує власника ЕПЗ. При цьому здійснюється:

- авторизація держателя картки (отримання дозволу на проведення платіжної операції від банку-емітента);
- відправлення відповідного коду назад на термінал через банк-еквайр.

Якщо дозвіл отримано, тоді:

- на термінал приходить код авторизації;
- роздруковується квитанція, що містить необхідні реквізити та суму транзакції;
- покупцеві видається товар, чек і один примірник квитанції ПТ. Другий примірник квитанції залишається в касира;
- списуються кошти з рахунка клієнта та зараховуються кошти на поточний рахунок торговця.

Якщо дозвіл не отримано, на термінал приходить цифровий код відмови із зазначенням стандартної причини відмови і транзакція не проводиться.

? Коли можна не видавати квитанцію в паперовому вигляді?

Паперові документи за операціями з використанням ЕПЗ можуть не оформлятися за місцем проведення операції, якщо розрахунки за товари (послуги) здійснюються держателем на суму **до 20 НМДГ (340 грн)** або якщо таке правило передбачено правилами відповідної платіжної системи або держатель відмовився від отримання таких документів (п. 4 розд. VII Положення № 705).

Документи за операціями із застосуванням ЕПЗ можуть складатися в електронній формі, якщо це операції в сфері електронної комерції та системах дистанційного обслуговування. Але тільки за умови їх доставки користувачеві.

? Які реквізити повинна містити квитанція терміналу?

Квитанція терміналу повинна містити такі обов'язкові реквізити (п. 8 розд. VII Положення № 705):

- найменування платіжної системи;
- ідентифікатор еквайра й торговця або інші реквізити, що дозволяють їх ідентифікувати;
- ідентифікатор платіжного пристрою;
- дату та час здійснення операції;
- суму та валюту операції;
- суму комісійної винагороди;
- реквізити ЕПЗ, дозволені правилами безпеки платіжної системи;
- вид операції;
- код авторизації або інший код, що ідентифікує операцію в платіжній системі.

На замітку! Правила платіжних систем та/або внутрішньобанківські правила можуть передбачати інші додаткові реквізити документів за операціями з використанням ЕПЗ.

? Коли банк повинен зарахувати виручку на рахунок підприємця?

Банк зобов'язаний зарахувати гроші за транзакцією, проведеною протягом операційного часу банку, **у той самий день**, а за транзакцією, проведеною в післяопераційний час, – **наступного дня** (п. 8.1 Закону № 2346). Міжбанківський переказ виконується в строк до трьох операційних днів (п. 8.3 Закону № 2346). Конкретні строки зарахування коштів указуються в договорі еквайрингу з банком (п. 8.4 Положення № 705).

Якщо гроші не надійшли в зазначений договором строк, то причиною може бути перевірка правомірності операції або опротестування переказу держателем картки з боку банку-емітента або платіжною організацією платіжної системи.

Строк, на який банк має право призупинити переказ коштів, не може перевищувати **90 днів**, якщо інше не встановлено правилами платіжної системи. Якщо з'ясується, що переказ був правомірним, то еквайр зобов'язаний завершити його та сплатити отримувачу **пеню в розмірі 0,1 %** суми платежу за кожний день призупинення (якщо договором не передбачено більший розмір пені) (п. 37.1 Закону № 2346).

? Як оформити повернення грошей покупцеві?

Якщо покупець повертає товар, за який він розплатився за допомогою платіжної картки, **рекомендуємо** продавцеві повернути йому гроші теж на картку, тобто на його поточний раху-

нок у банку, а не готівкою. Такої самої думки дотримуються й податківці: згідно зі ст. 2 Закону № 265 повернення має проводитися в тій самій формі (безготівкової, готівкової), що й продаж (ЗІР, категорія 109.02; ІПК № 1513).

Операція повернення грошей проводиться через ПТ. При цьому роздруковується квитанція з видом операції «повернення» і гроші зараховуються на картку покупця за рахунок коштів торговця (строки та умови повернення грошей торговцеві обговорюються з банком у договорі еквайрингу).

? На яку суму можна провести розрахунки через термінал?

Ця сума не обмежена. Тобто через ПТ можна оплатити товар на будь-яку суму (у т. ч. більше 50 000 грн). Аргумент: обмеження, установлені п. 6 Положення № 148, поширюються тільки на готівкові розрахунки.

Як визначити дохід підприємця під час проведення операцій через ПТ

Під час здійснення розрахунків за товари (послуги) з використанням ПТ доходом **єдинника першої – третьої груп** вважається вся сума, що надійшла на його рахунок (ЗІР, категорія 107.04; ІПК № 845).

Якщо покупець розраховується картою, підприємець має справу з безготівковими розрахунками. Відповідно, датою виникнення доходу буде дата надходження грошей на поточний рахунок (п. 292.6 ПК).

Наприклад, єдинник другої групи провів оплату товару покупцем через термінал 30 грудня, а на рахунок гроші надійшли тільки 3 січня наступного року. У цьому випадку до доходу така сума потрапить уже в наступному році.

До декларації єдинника за поточний рік цю суму не включають. В аналогічній ситуації єдинник третьої групи включає такі суми до доходу за I квартал наступного року.

У підприємця **на загальній системі оподаткування** ПДФО обкладається чистий дохід (виручка мінус документально підтверджені витрати, пов'язані з господарською діяльністю) (п. 177.2 ПК).

Облік доходів і витрат фізособами-підприємцями здійснюється за типовою формою, затвердженою Наказом № 261. Виходячи із цього податківці роз'яснюють, що в графі 2 цієї форми дохід відображається за підсумками дня на підставі інформації у фіскальних чеках (ЗІР, категорія 104.08). Тобто дата визнання доходу визначається за датою успішної авторизації картки покупця, а не за фактом надходження грошей на поточний рахунок підприємця.

Розмір комісії банку-еквайра включається до витрат (пп. 177.4.4 ПК) і відображається в графі 9 згаданої форми. Документом, що підтверджує витрати, у даному випадку буде банківська виписка.

Відповідальність за невстановлення терміналу

За обмеження права споживача розрахуватися в безготівковій формі СГ загрожує **штраф** у розмірі 8 500 грн (п. 12 ч. 1 ст. 23 Закону № 1023).

Але це ще не все. За недотримання встановлених законодавством вимог щодо забезпечення можливості проводити розрахунки за товари (послуги) з використанням ЕПЗ на підприємстві і посадових осіб підприємства накладається **адміністративний штраф** у розмірі від 100 до 200 НМДГ (1 700 до 3 400 грн), а у випадку повторного порушення протягом року – у розмірі від 500 до 1 000 НМДГ (8 500 до 17 000 грн) (ч. 1 ст. 163¹⁵ КУпАП).

P

НЕ ГАЙТЕ ЧАСУ!

Отримуйте найкорисніші розсилання від **«Балансу»**, ГО **«ВБК»** та **Uteka** вже зараз!

Надішліть нам електронного листа на **office@balance.ua** з П.І.Б., областю та ЄДРПОУ або телефонуйте **(056) 370-44-25**.